

luister moet ontvangen. Deze indruk wordt nog versterkt als men ziet dat dit gebruik algemeen is geworden op voorbeeld van Janus Dousa, den geleerden verdediger van de stad en onvermoeiden Curator van de nieuwe Hoogeschool.¹⁾

Geen document spreekt duidelijker en bondiger van de problemen, verlangens en idealen van dien tijd, dan de vragen, zooals die bij gelegenheid van de groote landelijke rederijkers-wedstrijden werden geformuleerd. Voor het landjuweel te Rotterdam in 1598 werd o.a. „nae den tegenwoordighen staat deses lants niet onbequaem” de volgende vraag voorgelegd:

„Waer in ons daden boven de Romeijnsche zijn te prijzen”.

De „regel”, d.w.z. het refrein, dat bij het stellen van de vraag reeds was opgegeven luidde:

„Alsulcke Bataviers overtreffen d'oude Romeijnen”.

Men houde in het oog, dat hier niet de daden der voorouders, maar juist zeer nadrukkelijk de contemporaine, „noch versch in memorij zijnde” geschiedenis wordt verheerlijkt. Het is uitermate belangrijk te zien, dat die heldendaden niet direct met de Romeinsche worden vergeleken, maar dat men het blijkbaar noodig vond ze eerst te transponeeren in den „Batavieren-toon”; als ware het, om beter vergelijkbare grootheden te verkrijgen.

Een laatste voorbeeld moge deze reeks besluiten: toen Maurits in 1594 na de inname van Groningen zegevierend in Amsterdam zijn intocht deed, vond hij tegenover zijn logement, het Prinsenhof, een triumfboog waar Claudius Civilis eenige Romeinen den voet in den nek zette; de volgende verzen van Hendrik Laurensz Spieghel waren tot verklaring aangebracht:

„Uyt Rhijnland, uyt des Betous aengegrensde palen,
Dreef Claudius Civilis der Romeren strang geweld
Och mocht Neerland nu de vrijheid weder halen
Door den Nassausen Held.”

Zoo was de toestand op het eind van de 16de eeuw en het is stellig niet toevallig, dat we juist in de dagen, waarin de jonge Republiek ernaar streeft haar zelfstandigheid erkend te krijgen, — men denke aan de vergeefsche pogingen bij het sluiten van het Bestand in 1609 — een sterke opleving van deze Batavieren-cultus waarnemen. We zouden de meer populaire uitingen op dit gebied stellig verkeerd beoordeelen, wanneer we niet eerst kennis hadden gemaakt met de methode van bewijsvoering in de strikt wetenschappelijke geschriften op dit gebied.

Het boek, dat den tijdgenoot het betrouwbaarst voorkwam omdat hem de schrijver als de geleerdste van allen gold, was stellig Grotius' „Liber

¹⁾ Jani Duzae, Nova Poemata, Lugdunum Batavorum, 1575; over de naamgeving van 't latere Batavia in 1617 schreef Prof. Dr. J. W. Muller in de *Nomina Geographica Neerlandica*, VII (1932), blz. 132 vlgg.